

تأثیر کیفیت حسابرسی بر اساس رتبه بندی موسسات حسابرسی بر مدیریت سود اقلام تعهدی و واقعی در عرضه اولیه سهام

ناصر کلباسی^۱

دانشجوی دکتری حسابداری واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی

دکتر زهرا لشگری^۲ ©

استادیار گروه حسابداری واحد تهران مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی

(تاریخ دریافت: ۳ مهر ۱۳۹۷؛ تاریخ پذیرش: ۱ اسفند ۱۳۹۷)

هدف این پژوهش بررسی فعالیت های مربوط به مدیریت سود با تجزیه و تحلیل کیفیت حسابرسی در زمان عرضه اولیه سهام می باشد. به این منظور ارتباط مدیریت سود در عرضه اولیه سهام شرکت هایی که توسط موسسات حسابرسی درجه اول در رتبه بندی جامعه حسابداران رسمی ایران حسابرسی شده اند و سایر شرکت ها مورد مقایسه قرار می گیرند. جامعه آماری این تحقیق شرکت های عرضه اولیه شده در بورس و فرابورس است که از سال ۱۳۸۴ تا سال ۱۳۹۶ در بورس و فرابورس پذیرفته شده باشند. شواهد بدست آمده گویای آن است که سهام شرکت هایی که برای اولین بار عرضه می شوند و توسط موسسات حسابرسی درجه اول حسابرسی می شوند سطح پایین تری از مدیریت سود اقلام تعهدی و مدیریت سود اقلام واقعی دارند.

واژه های کلیدی: کیفیت حسابرسی ، عرضه اولیه سهام ، مدیریت سود.

¹ naser.kalbasi@gmail.com

² z_lashgari@iauctb.ac.ir

© (نویسنده مسئول)

مقدمه

جهانی شدن با توسعه و پویایی بازار و در عین حال افزایش بی ثباتی و درجه بالاتری شک و تردید در سطح شرکت های بزرگ همراه بوده است. هم چنین رسوایی های مالی اخیر در سطح جهان، نگرانی هایی را در رابطه با قابلیت اتکای صورت های مالی ایجاد کرده است. این رسوایی ها و پیامدهای پس از آن، دلیل اصلی برای توجه بیشتر به کیفیت صورت های مالی است. علاوه بر این، فشار بحران های مالی بر بسیاری از کشورهای جهان در سال های اخیر، تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا را افزایش داده است. [۲۰]

از سوی دیگر، عدم تقارن اطلاعات وضعیتی است که مدیران در مقایسه با سرمایه گذاران، دارای اطلاعات افشا نشده بیشتری در مورد عملیات و جوانب مختلف شرکت در آینده می باشند. همین امر سبب می شود که مدیران انگیزه و فرصت مدیریت سود را داشته باشند. [۶]

از این رو شرکت های در جریان عرضه اولیه از عدم توجه سرمایه گذاران به ماهیت موقتی افزایش سود به واسطه مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی و یا دستکاری فعالیت های واقعی سوء استفاده می کنند و سهام را به قیمتی بیش از ارزش واقعی معامله می کنند.

از سوی دیگر، با توجه به این موضوع که مدیران مجبورند اقلام تعهدی را در دوره های بعد برگردانند، احتمال کاهش سود این شرکت ها (که عموماً به دلیل عملکرد ضعیف مبادرت به مدیریت سود نموده اند) در دوره های بعد افزایش می یابد. زیرا، برای شرکت های با عملکرد ضعیف که به مدیریت سود می پردازند، احتمالاً جریان های نقدی جهت مخفی سازی تأثیر اقلام تعهدی برگردانده شده کافی نخواهد بود [۱۱]

نتایج تحقیقات گذشته بیانگر وجود رابطه معکوس میان کیفیت کار حسابرسی و مدیریت سود می باشند که در بخش بررسی پیشینه به آن ها پرداخته خواهد شد. بر اساس ادبیات موجود در این باره، این پژوهش به منظور گسترش ادبیات موجود، به بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود شامل اقلام تعهدی و واقعی در عرضه اولیه سهام می پردازد.

به این منظور، شاخص کیفیت حسابرسی، طبقه بندی موسسات حسابرسی بر اساس رتبه بندی صورت گرفته توسط جامعه حسابداران رسمی ایران می باشد.

تاکنون پژوهشی در مورد تأثیر کیفیت حسابرسی توسط موسسات حسابرسی درجه اول بر ممانعت از مدیریت سود توسط شرکت با در نظر داشتن ساختار هیات مدیره و حاکمیت شرکتی صورت نگرفته است. این پژوهش می تواند نمایان گر کیفیت رتبه بندی موسسات حسابرسی باشد. هم چنین این پژوهش میزان تأثیر فرآیند حسابرسی موسسات حسابرسی بر کیفیت سود را مورد سنجش قرار می دهد.

همچنین با توجه به اینکه تحقیق حاضر از رتبه بندی جامعه حسابداران رسمی برای تعیین کار باکیفیت حسابرسی استفاده می کند، نتایج حاصل از این تحقیق می تواند بر نتایج کار رتبه بندی مذکور صحت گذار باشد.

بخش دوم این مقاله به مرور ادبیات و مبانی نظری موضوع می پردازد. بخش سوم به طرح تحقیق و بخش چهارم به تحلیل نتایج تجربی و بخش پنجم نیز به نتیجه گیری و پیشنهادها اختصاص داده شده است.

مرور پیشینه و مبانی نظری تحقیق

ادبیات موضوع، شامل مطالعات مرتبط با کیفیت حسابرسی و مدیریت سود اقلام تعهدی و واقعی می باشد. رسوایی های مالی شرکت های بزرگی همچون انرون، آرتوراندرسون و ورلدکام موجب شده تا اعتماد استفاده کنندگان صورت های مالی تا حدی مخدوش گردد. چنین رسوایی ها و نتایج متعاقب آن دلیل اصلی توجه به کیفیت صورت های مالی بود. علاوه بر این، بحران های مالی اخیر باعث شده تا تقاضا برای حسابرسی با کیفیت بالا بیشتر شود. این نتایج ممکن است نشانگر آن باشد که حسابرسان بعد از بحران های اخیر بایستی هشیوارتر باشند. بنابراین کیفیت حسابرسی یکی از عوامل است که بر اعتبار اطلاعات مالی می افزاید. [۱۷]

ضعف در کنترل های داخلی می تواند کیفیت اقلام تعهدی را تحت تاثیر قرار دهد. بر اساس تحقیقات انجام شده سیستم های کنترل داخلی قابل اطمینان می تواند عملیات مالی و گزارشگری مالی را با کیفیت بالاتری ارائه دهد. [۱۸]

پیوت و جنین (۲۰۰۵) [۱۹] معتقدند حسابرسی می تواند یکی از راه های پیشگیری و کاهش مدیریت سود باشد، زیرا اعتقاد بر این است که محتوای اطلاعاتی سود و کیفیت سود شرکت هایی که صورت های مالی حسابرسی شده ارائه می کنند بالاتر می باشد.

یکی از متداول ترین تعریف ها درباره کیفیت حسابرسی تعریفی است که توسط دی آنجلو (۱۹۸۱) ارائه شده است. او کیفیت حسابرسی را این گونه تعریف کرده است: ارزیابی بازار از احتمال این که حسابرس تحریف با اهمیت در صورت های مالی و سیستم حسابداری صاحبکار را کشف کند، و نیز تحریف با اهمیت کشف شده را گزارش نماید. احتمال این که حسابرس موارد تحریف های با اهمیت را کشف کند به شایستگی حسابرس و احتمال این که حسابرس موارد تحریف های با اهمیت شناسایی شده را گزارش نماید به استقلال حسابرس بستگی دارد. [۱۵]

درجه شایستگی و استقلال حسابرس به اجزای کیفیت حسابرسی تحت عنوان مراقبت حرفه ای حسابرس، وابسته است. [۳]

کیفیت که تعیین کننده عملکرد حسابرسی است تابع عوامل متعددی از قبیل توانایی های حسابرس شامل دانش، تجربه، قدرت تطبیق و کارایی فنی شامل استقلال، عینیت، مراقبت حرفه ای، تضاد منافع و قضاوت است [۴]

¹ Piot & Janin

زنگ^۱ (۲۰۰۷) [۲۳] روی چودهری (۲۰۰۶) [۲۱] و کوهن و زاروین^۳ (۲۰۱۰) [۱۴] اظهار داشتند که مدیران نه تنها از طریق روش ها و برآوردهای حسابداری (مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی) بلکه از طریق تصمیمات عملیاتی (دستکاری فعالیت های واقعی) اقدام به مدیریت سود می کنند.

چی و همکاران (۲۰۱۱) در بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود واقعی بیان می کنند که کیفیت حسابرسی با سطوح بالای مدیریت واقعی سود مرتبط است. آن ها نشان دادند که سطوح بالای کیفیت حسابرسی می تواند پیامدهای ناخواسته ای داشته باشد. نهادهای نظارتی مانند هیات مدیره و کمیته حسابرسی باید پیامدهای تحمل حسابرسان با کیفیت بالا را در نظر داشته باشند که می تواند محرکی برای افزایش دستکاری در فعالیت های واقعی باشد. [۱۲]

ژائو و الدر^۴ (۲۰۰۴) [۲۵] و آهسن (۲۰۱۱) [۹] معتقدند که شرکت های حسابرسی شده توسط ۴ موسسه بزرگ، اقلام تعهدی کمتری در مقایسه با شرکت هایی دارند که توسط موسسات بزرگ حسابرسی نشده اند. در واقع فرض بر این است که کیفیت حسابرسی شرکت هایی که از موسسات بزرگ استفاده می کنند نسبت به سایر شرکت ها بیشتر است، به این دلیل که آن ها وابستگی کمتری به صاحبکاران خود دارند. به طور مشابه فرانسیس و یو^۵ (۲۰۰۹) [۱۶] و چوی و همکاران^۶ (۲۰۱۰) [۱۳] معتقدند که شهرت حسابرس شاخص مهم و تعیین کننده برای کیفیت حسابرسی است. این دو تحقیق نشان دادند که کیفیت حسابرسی در شرکت هایی که از موسسات بزرگ حسابرسی استفاده می کنند بالاتر می باشد. بنابراین احتمال کمتری وجود دارد که این شرکت ها به گزارش درآمدهای کوچک مثبت یا افزایش کوچک در درآمدهای سال قبل تمایل داشته باشند.

کوهن و زاروین^۷ (۲۰۱۰) [۱۵] دریافته اند که مدیریت اقلام تعهدی و دستکاری در فعالیت های واقعی همزمان رخ می دهند. آن ها هم چنین نشان دادند که حسابرسان موسسات بزرگ به صورت مثبتی با مدیریت واقعی سود مرتبط هستند و بر این اساس پیشنهاد کردند که نظارت موثرتر می تواند شرکت ها را برای مدیریت سود با استفاده از تکنیک هایی که شناسایی آن ها مشکل است، ترغیب نماید.

زنگین و اوزکان^۸ (۲۰۱۰) [۲۴] رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود را در صورت های مالی میان دوره ای با استفاده از ۲۱۵۲ مشاهدات ۳ ماهه شرکت در سال های ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۹ بررسی کردند. آن ها دریافته اند که ۴ موسسه حسابرسی بزرگ اقلام تعهدی اختیاری (شاخصی برای مدیریت سود) را دچار محدودیت می کنند.

¹ Zang

² Roychowdhury

³ Cohen & Zarowin

⁴ Zhou & Elder

⁵ Francis & Yu

⁶ Choi et al

⁷ Cohen & Zarowin

⁸ Zengin & Ozkan

سان و لیو^۱ (۲۰۱۳) [۲۲] به بررسی اثر تعاملی تخصص حسابرسان در صنعت و استقلال هیات مدیره بر مدیریت سود در شرکت های تولیدی آمریکا پرداختند. شواهد این تحقیق نشان می دهد که اعضای غیرموظف هیات مدیره شرکت هایی که از حسابرسان متخصص در صنعت بهره می گیرند ، می توانند میزان اقلام تعهدی اختیاری را محدود نمایند.

نمازی و همکاران (۱۳۹۰) رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود را در ۶۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۸۰-۱۳۸۶ مورد بررسی قرار دادند. نتایج این تحقیق نشان می دهد که بین مدیریت سود و اندازه حسابرسان ، رابطه مثبت غیر معنی دار و بین مدیریت سود و دوره تصدی حسابرسان رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. [۸]

آقایی و ناظمی اردکانی (۱۳۹۱) به بررسی تاثیر تخصص حسابرسان در صنعت بر مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. برای آزمون این رابطه تعداد ۱۱۷ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۸۴ الی ۱۳۸۸ انتخاب شدند. در این تحقیق برای آزمون مدیریت سود ، قدر مطلق اقلام تعهدی اختیاری در شرکت هایی که توسط حسابرسان متخصص صنعت رسیدگی شده اند با سایر شرکت ها برای آزمون مدیریت سود مورد مقایسه قرار گرفت. آن ها هم چنین از رویکرد سهم بازار به منظور تعیین حسابرسان متخصص صنعت بهره گرفتند. نتایج این بررسی نشان داد ، شرکت هایی که حسابرسان آن ها متخصص صنعت است دارای سطح مدیریت اقلام تعهدی اختیاری پایین تری می باشند. [۲]

ابراهیمی کردلر و اعرابی (۱۳۸۹) در پژوهش خود، رابطه بین حسابرسان مستقل و نوع اظهارنظر حسابرسان را با مدیریت سود بررسی کرده و به این نتیجه رسیدند که فقط نوع مؤسسه حسابرسی با اقلام تعهدی اختیاری رابطه دارد. [۱]

مشایخ و شمس (۱۳۹۵) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند سود و ارزش دفتری سرمایه شرکت هایی که توسط موسسات باکیفیت تر حسابرسی شده اند، بیشتر از سایر شرکت ها توانایی توضیح تغییرات قیمت سهام را در بازار دارد. در نتیجه می توان نتیجه گرفت که بین کیفیت حسابرسی و ارزش دفتری سرمایه و سود رابطه مثبت وجود دارد. [۵]

نصیری و حسن نژاد (۱۳۹۶) به این نتیجه رسیدند شرکت های مشکوک به دستکاری سود از مدیریت هزینه های اختیاری و همچنین از مدیریت هزینه های تولید به عنوان یک استراتژی برای دستکاری در سود استفاده کرده اند . ولی استفاده آن ها از مدیریت وجوه نقد عملیاتی به عنوان یک استراتژی برای دستکاری در سود مورد تایید قرار نگرفت. [۷]

¹ Sun & Liu

روش تحقیق

مدل تجربی

نوع‌شناسی تحقیق، مسیر را برای روش‌شناسی آن مهیا می‌کند (علی‌احمدی و سعید نهای، ۱۳۸۶). این تحقیق از نظر ارزش علمی، از نوع عمقی است (در تحقیق عمقی به جای تکیه بر ظواهر امر، بر روابط علت و معلولی تکیه می‌شود. به عبارت دیگر غرض کشف حقیقت است)؛ از نظر غایت تحقیق، بنیادی است (تحقیق بنیادی عبارتست از فعالیت‌های نظری و تجربی که با هدف دستیابی به دانش جدید در قالب مبانی یک پدیده بدون در نظر گرفتن کاربرد خاصی انجام پذیرد. تحقیق حاضر از نوع کمی و به سبب آنکه مفاهیم مورد تحقیق به صورت عینی در دنیای خارجی وجود دارد، در گروه تحقیقات اثبات‌گرایی است و واقعیت موضوع و محقق کاملاً مستقل از یکدیگر می‌باشند. روش‌شناسی غالب این گونه تحقیقات استفاده از روش‌های آماری متعدد است. از آنجا که روش این تحقیق مبتنی بر توصیف روابط واقعی میان داده‌های موجود است (توصیف آنچه هست) که در قالب مدل بیان می‌گردد، تحقیق در زمره تحقیقات توصیفی به شمار می‌رود.

فرضیه تحقیق: سهام شرکت‌هایی که برای اولین بار عرضه می‌شوند و توسط موسسات حسابرسی درجه اول حسابرسی می‌شوند سطح پایین تری از مدیریت سود ارقام تعهدی و مدیریت سود ارقام واقعی دارند. در این پژوهش به دلیل آن که برای محاسبه دستکاری هزینه‌های تولید باید درآمد فروش از ۲ سال قبل از عرضه اولیه محاسبه گردد، هزینه تولید در تحلیل اصلی در نظر گرفته نمی‌شود. اما هزینه‌های تولید دستکاری شده غیر عادی تخمین زده شده است. تمامی متغیرها با میانگین کل دارایی‌هایی که برای مدیریت سود واقعی است هم مقیاس می‌شوند. ابتدا برای همه شرکت‌هایی که عرضه اولیه نشده است میزان نرمال هزینه تولید به طور معمول بر اساس رگرسیون مقطعی برای هر صنعت و سال برآورد می‌شود:

$$\frac{PRODCST_{i,t}}{AvAssets_{i,t}} = \alpha_0 + \beta_1 \frac{1}{AvAssets_{i,t}} + \beta_2 \frac{SALES_{i,t}}{AvAssets_{i,t}} + \beta_3 \frac{\Delta SALES_{i,t}}{AvAssets_{i,t}} + \beta_4 \frac{SALES_{i,t-1}}{AvAssets_{i,t}} + \varepsilon_{t,i}$$

در این مدل $PRODCST_{i,t}$ مجموع بهای تمام شده کلای فروش رفته و تغییر در موجودی برای شرکت i در دوره t می‌باشد. برای شرکت‌های نمونه تحقیق در عرضه اولیه $PRODCST$ غیرعادی برابر با $PRODCST$ واقعی منهای میزان معمول $PRODCST$ است که با استفاده از ضریب رگرسیون مدل بالا تخمین زده می‌شود.

شاخص مدیریت سود تعهدی در این تحقیق، کیفیت ارقام تعهدی است. در این تحقیق از مدل تعدیل شده‌ی جونز (۱۹۹۱) برای محاسبه‌ی ارقام تعهدی استفاده شده است:

$$TA_t = (\Delta CA_t - \Delta CL_t - \Delta CASH_t + \Delta STDEBT_t - DEPN_t) \\ NDA_t = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2[(\Delta REV_t - \Delta REC_t) + \alpha_3(PPE_t/A_{t-1})]$$

که در این معادله داریم:

TA_t : کل اقلام تعهدی در سال t

ΔCA_t : تغییر در دارایی‌های جاری؛

ΔCL_t : تغییر در بدهی‌های جاری؛

$\Delta CASH_t$: تغییر در وجه نقد؛

$\Delta STDEBT_t$: تغییر در حصة جاری تسهیلات دریافتی در سال t ؛

$DEPN_t$: تغییر در هزینه‌ی استهلاک دارایی‌های مشهود و نامشهود؛

NDA_t : بخش غیر اختیاری اقلام تعهدی در سال t ؛

ΔREV_t : درآمد سال t منهای درآمد سال $t - 1$ ؛

PPE_t : اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t ؛

A_{t-1} : کل دارایی‌ها در سال $t - 1$ ؛

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$: پارامترهای خاص شرکت می‌باشند که با استفاده از مدل زیر به دست می‌آیند:

$$TA_t/A_{t-1} = \alpha_1(1/A_{t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_t/A_{t-1}) + \alpha_3(PPE_t/A_{t-1})$$

که در این مدل $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ به برآوردهای OLS از $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ اشاره دارد.

REC_t : تغییر در حساب‌های دریافتی سال t ؛

کیفیت حسابرسی

برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی به تئوری‌های اقتصادی و ادبیات حسابداری مراجعه شد و با توجه به این تئوری‌ها معیاری برای اندازه گیری کیفیت حسابرسی تعیین گردید. در صورتی که شرکت توسط موسسات حسابرسی درجه اول مورد رسیدگی قرار گرفته باشد برابر یک در غیر این صورت صفر.

متغیرهای کنترلی

احتمال اثر گذاری پیچیدگی اندازه با اضافه کردن لگاریتم طبیعی ارزش بازار $\ln(MK)$ به مدل کنترل می گردد و به عنوان قیمت پیشنهادی تعدیل شده سهام روز اول عرضه محاسبه می گردد. (MB) را برای کنترل فرصت های رشد که شامل نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار است و به وسیله تقسیم ارزش دفتری هر سهم بر ارزش بازار آن محاسبه می گردد.

$[\ln(1+age)]$ سال عرضه اولیه لگاریتم طبیعی $IPO+1$ در جایی که تفاوت بین تاریخ تاسیس شرکت و تاریخ عرضه اولیه است لحاظ می شود. در واقع عمر شرکتی که سهامش برای اولین بار عرضه می شود را نشان می دهد. رشد هزینه های سرمایه ای (Capex growth) است که از تفاوت هزینه سرمایه در طی سال عرضه اولیه با هزینه سرمایه در سال قبل تقسیم بر مجموع دارایی ها در سال قبل از عرضه اولیه محاسبه می شود.

شرکت هایی با سطوح بالاتر بدهی انگیزه بیشتری برای مدیریت سود دارند. بر این اساس در پژوهش حاضر میزان بدهی در شرکت (LEV) بر اساس تقسیم جمع کل بدهی بر کل دارایی محاسبه می شود و علامت مورد انتظار (LEV) منفی است. در این پژوهش سوددهی با استفاده از ROA کنترل می

شود. زیان نشان می دهد شرکت ها سطوح بالایی از مدیریت سود را جهت ممانعت از گزارش زیان به کار می برند. بنابراین ضریب (Loss) پیش بینی می شود که مثبت باشد.

یک متغیر مجازی (SEO) است که جهت کنترل شرکت هایی که در طول سال عرضه اولیه افزایش سرمایه می دهند برابر یک و در غیر این صورت صفر است. همان طور که کوهن و زاروین (۲۰۱۰) مستندات یافتند شرکت ها سطح بالایی از مدیریت سود را در سال افزایش سرمایه تجربه می کنند. بر این اساس پیش بینی می شود علامت (SEO) مثبت باشد.

همان طور که دو بازار سهام در ایران وجود دارد یعنی بازار سرمایه جایگزین (فرابورس) (AIM) و بازار رسمی اصلی (Main market) در این پژوهش متغیر مجازی (AIM) جهت کنترل تفاوت های قانونی و بازار استفاده شده است.

در این پژوهش ساختار مالکیت (Retained Ownership) که درصد مالکیت حفظ شده داخلی در عرضه اولیه است کنترل می گردد.

بنابراین در این پژوهش حاکمیت شرکتی با استفاده از ۳ نماینده کنترل در عرضه اولیه بررسی شده است. اول با استفاده از استقلال هیات مدیره (OutDirectors) که با درصد مدیران غیر موظف در هیات مدیره مورد سنجش قرار می گیرد. دوم با استفاده از اندازه هیات مدیره (BrdSize) که با تعداد اعضای هیات مدیره اندازه گیری می شود.

سوم تفکیک رئیس هیات مدیره و مدیرعامل می باشد که یک متغیر مجازی است (Chrm/CEO) و در صورتی که رئیس هیات مدیره و مدیرعامل یک شخص باشد برابر ۱ و در غیر این صورت برابر صفر در نظر گرفته می شود.

تحلیل روابط میان متغیرها از طریق آزمون فرضیه ها تحقیق

این مرحله در واقع آزمون فرضیه ها تحقیق بر اساس روابط مفروض است که شیوه آزمون فرضیه ها بر مبنای مدل رگرسیونی زیر می باشد:

$$EM_{i,t} = \alpha_0 + \beta_1 BigN + \beta_2 Ln(MK) + \beta_3 BM + \beta_4 Ln(1 + age) + \beta_5 LEV + \beta_6 Loss + \beta_7 ROA + \beta_8 Capex\ growth + \beta_9 SEO + \beta_{10} AIM + \beta_{11} Retained\ Ownership + \beta_{12} OutDirectors + \beta_{13} Brdsize + \beta_{14} Chrm/CEO + IND + Year + \varepsilon_{i,t}$$

قلمرو تحقیق (دامنه مشاهده)

این تحقیق از نظر قلمرو موضوعی، در حوزه تحقیقات اثباتی، و در طبقه‌ی تحقیقات بازار سرمایه قرار می‌گیرد. قلمرو موضوعی در حوزه اقتصادی، در ردیف تئوری‌های رقابت و اقتصاد اطلاعات است. از نظر قلمرو مکانی، شرکت‌های عرضه اولیه شده در بورس و فرابورس است. از نظر قلمرو زمانی نیز دوره ۱۳ ساله ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۶ را در بر می‌گیرد.

¹ Cohen and Zarowin

جامعه آماری این تحقیق شرکت‌های عرضه اولیه شده در بورس و فرابورس است که از سال ۱۳۸۴ به بعد در بورس و فرابورس پذیرفته شده باشند. جامعه آماری با اعمال محدودیت‌هایی که آن هم به واسطه ی انقطاع زمانی مشخص برای انجام آزمون و استخراج قیمت‌ها است، محدود می‌شود. به عبارت دیگر، نمونه‌ی آماری شامل جامعه آماری مفروض است که با محدودیت‌های زیر، مفروض می‌شوند:

شرکت از جمله صنایع واسطه‌گری مالی و لیزینگ‌ها نباشد. علت این امر، آن است که این شرکتها خود به عنوان سرمایه‌گذاران نهادی فعال در بازار سرمایه محسوب شده و اثر فعالیت آنها در مدل‌ها دیده شده است. ضمن اینکه این شرکت‌ها تابع مکانیزم‌های خاص متفاوت با سایر شرکت‌های فعال در صنایع هستند. تعداد شرکت‌های انتخاب شده بر اساس محدودیت‌های بیان شده، ۱۰۲ شرکت است. برای محاسبه‌ی اجزای مختلف متغیرهای مستقل و وابسته، برآورد مدل‌ها و آزمون فرضیه‌های تحقیق از نرم‌افزارهای Excel و Eviews9 استفاده شده است. در این فصل تاثیر متغیرهای مستقل بر متغیرهای وابسته با بکارگیری روش اقتصادسنجی داده‌های ترکیبی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

آمار توصیفی

در این قسمت داده‌های مربوط به ۱۰۲ شرکت طی دوره ۱۳۸۴-۱۳۹۶ بررسی می‌شوند. جدول ۱ آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد استفاده در مدل تلفیقی را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱: آمار توصیفی

متغیرها	میانگین	میانه	انحراف معیار	حداکثر	حداقل
مدیریت سود واقعی	۰/۰۲۰۷	۰/۰۲۷۹	۰/۲۹۷۳	۰/۶۴۸۳	-۱/۱۶۳۱
مدیریت سود تعهدی	۰/۰۳۶۵	۰/۰۱۷۰	۰/۵۵۱۰	۰/۷۹۰۰	-۰/۷۶۵۱
اندازه موسسه حسابرسی	۰/۶۶۲۷	۱/۰۰۰۰	۰/۴۷۵۵	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
ارزش شرکت	۱۴/۲۸۴۱	۱۳/۹۶۰۵	۰/۵۷۸۸	۱۹/۳۹۸۵	۳/۱۱۳۵
ارزش بازار به ارزش دفتری	۱/۹۱۹۹	۱/۷۶۷۸	۰/۷۹۸۴	۵/۷۵۵۰	۱/۰۱۲۰
عمر شرکت	۲/۶۴۰۳	۲/۷۴۰۳	۰/۷۹۹۸	۳/۹۷۰۳	۰/۶۹۳۱
اهرم مالی	۰/۵۵۷۹	۰/۵۷۱۲	۰/۱۶۱۹	۰/۸۲۹۰	۰/۱۳۴۲
زبان شرکت	۰/۱۵۱۱	۰/۰۰۰۰	۰/۳۶۰۳	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
مالکیت	۰/۸۴۳۸	۰/۸۷۰۱	۰/۱۲۷۸	۰/۹۶۵۰	۰/۲۸۹۳
بازده دارایی‌ها	۰/۱۶۳۰	۰/۰۹۹۷	۰/۲۱۷۹	۰/۸۱۱۳	-۰/۷۷۵۵
رشد هزینه سرمایه	۰/۱۹۷۷	۰/۱۹۵۲	۰/۳۴۶۲	۱/۳۰۸۹	-۰/۲۷۴۷
پذیرش در بورس	۰/۳۱۳۹	۰/۰۰۰۰	۰/۴۶۶۸	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
افزایش سرمایه	۰/۱۶۲۷	۰/۰۰۰۰	۰/۳۷۱۳	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰
اندازه هیات مدیره	۵/۰۱۱۶	۵/۰۰۰۰	۰/۱۰۷۸	۷/۰۰۰۰	۵/۰۰۰۰
استقلال هیات مدیره	۰/۶۸۶۴	۰/۶۰۰۰	۰/۱۴۶۰	۱/۰۰۰۰	۰/۴۰۰۰
دوگانگی مدیرعامل	۰/۱۵۱۱	۱/۰۰۰۰	۰/۳۶۰۳	۱/۰۰۰۰	۰/۰۰۰۰

بررسی نتایج کمی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق با توجه به نگاره فوق بیانگر ارزش‌های ۰/۰۲۰۷ و ۰/۰۳۶۵ برای میانگین مدیریت سود واقعی و مدیریت سود تعهدی می‌باشد. که بیانگر شدت تمایل به مدیریت سود مبتنی بر برآوردهای حسابداری (تعهدی) است. میانگین متغیر اندازه موسسه حسابرسی ۰/۶۶۲۷ بوده که بیانگر استفاده از موسسات حسابرسی با رتبه بالا در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و فرابورس است. میانگین متغیرهای ارزش شرکت، عمر بورسی و زیان شرکت به ترتیب برابر با ۱۴/۲۸۴۱، ۲/۶۴۰۳ و ۰/۱۵۱۱ است. میانگین اهرم مالی ۰/۵۵۷۹ بوده که بیانگر تامین بخش عمده‌ای از منابع شرکت از محل بدهی‌ها می‌باشد. میانگین بازده دارایی‌ها ۰/۱۶۳۰ بوده و نشان می‌دهد به ازای هر ریال سرمایه‌گذاری شده در دارایی‌ها ۰/۱۶۳۰ ریال است. میانگین متغیرهای استقلال هیات مدیره و دوگانگی مدیرعامل به ترتیب برابر با ۰/۶۸۶۴ و ۰/۱۵۱۱ بوده که نشان دهنده غیرموظف بودن بخش عمده‌ای از اعضای هیات مدیره است. میانگین سهام نگهداری شده توسط شرکت‌های پذیرفته شده برابر با ۰/۸۴۳۷ بوده که نشان دهنده پایین بودن سهام شناور در بین شرکت‌های مورد مطالعه است.

آماره‌های انحراف معیار، ضریب کشیدگی و چولگی (ارایه شده در پیوست‌ها) نیز به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها بکار گرفته می‌شوند (کلر و وارا، ۲۰۰۳). با بررسی معیارهای مذکور می‌توان اظهار داشت که داده‌های مربوط به متغیرهای مستقل و وابسته از توزیع نرمال برخوردار هستند زیرا، متغیرها دارای حداقل فاصله از ارزش ارایه شده برای کشیدگی می‌باشند.

بررسی پایایی متغیرهای تحقیق

پیش از برآورد پارامترهای مدل، چگونگی پایایی متغیرها با استفاده از آزمون دیکي فولر بررسی شده است. نتایج کمی آزمون پایایی متغیرهای تحقیق در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲: آزمون پایایی

متغیرها	آماره‌ی آزمون دیکي فولر	سطح معنی‌داری
مدیریت سود واقعی	-۹/۷۷۲۷	۰/۰۰۰۰
مدیریت سود تعهدی	-۴/۲۲۲۶	۰/۰۰۱۰
اندازه موسسه حسابرسی	-۱۱/۰۹۴۱	۰/۰۰۰۰
ارزش شرکت	-۶/۱۵۹۰	۰/۰۰۰۰
ارزش بازار به ارزش دفتری	-۱۰/۹۷۵۶	۰/۰۰۰۰
عمر شرکت	-۱۱/۷۲۶۰	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	-۹/۲۱۲۱	۰/۰۰۰۰
زیان شرکت	-۹/۸۵۲۸	۰/۰۰۰۰
مالکیت	-۱۰/۰۱۵۴	۰/۰۰۰۰

تاثیر کیفیت حسابرسی بر اساس رتبه بندی موسسات حسابرسی... ۱۸۱.

متغیرها	آماره‌ی آزمون دیکی فولر	سطح معنی داری
بازده دارایی‌ها	-۹/۸۱۹۳	۰/۰۰۰۰
رشد هزینه سرمایه	-۱۰/۹۷۳۸	۰/۰۰۰۰
پذیرش در بورس	-۷/۳۵۸۹	۰/۰۰۰۰
افزایش سرمایه	-۱۰/۷۵۸۷	۰/۰۰۰۰
اندازه هیات مدیره	-۱۰/۰۴۹۸	۰/۰۰۰۰
استقلال هیات مدیره	-۹/۴۱۶۳	۰/۰۰۰۰
دوگانگی مدیرعامل	-۹/۹۰۰۹	۰/۰۰۰۰

همان طور که ملاحظه می‌شود متغیرهای تحقیق در سطح اطمینان ۹۵ درصد پایا هستند. می‌توان پارامترها را بدون نگرانی از کاذب بودن آن‌ها برآورد کرد.

جدول ۳: بررسی فرضیات مدل رگرسیون خطی

مفروضات رگرسیون خطی	آزمون مورد استفاده	p-valu	احتمال
۱ میانگین خطاها برابر صفر است.	وجود عرض از مبدا در مدل	-	تایید
۲ عدم وجود ناهمسانی واریانس	آزمون وایت	۰/۱۴۲۴	تایید
۳ نرمال بودن جز خطا	کلموگروف- اسمیرنوف	۰/۱۰۳۸	تایید
۴ عدم وجود هم خطی چند گانه	جذر ضریب تعیین از تک تک همبستگی های دو به دو بزرگتر است.		

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

جدول ۴: نتایج حاصل از برآورد مدل تحقیق

متغیر	مدیریت سود تعهدی			مدیریت سود واقعی		
	ضریب	آماره t	احتمال	ضریب	آماره t	احتمال
اندازه موسسه حسابرسی	-۱/۷۷۹۴	-۴/۶۴۴۴	۰/۰۰۰۰	-۰/۲۰۵۹	-۲/۴۱۱۹	۰/۰۱۸۴
عمر شرکت	-۰/۱۳۰۹	-۰/۴۶۲۷	۰/۶۴۴۹	-۰/۲۲۸۱	-۲/۵۷۵۲	۰/۰۰۰۶
پذیرش در بورس	-۰/۱۹۵۳	-۰/۵۲۷۰	۰/۵۹۹۸	۰/۰۰۲۱	۰/۰۲۵۸	۰/۹۷۹۴
اندازه هیات مدیره	۰/۴۱۴۳	۰/۲۵۷۹	۰/۷۹۷۲	-۰/۲۹۸۹	-۰/۸۳۵۲	۰/۴۰۶۴
دوگانگی مدیرعامل	۰/۰۹۵۴	۰/۲۱۳۷	۰/۸۳۱۳	-۰/۰۳۱۴	-۰/۳۱۶۱	۰/۷۵۲۸
اهرم مالی	-۱/۹۲۵۱	-۱/۷۸۹۹	۰/۰۷۷۶	-۱/۴۰۹۴	-۵/۸۲۱۳	۰/۰۰۰۰

مدیریت سود واقعی			مدیریت سود تعهدی			متغیر
احتمال	آماره t	ضریب	احتمال	آماره t	ضریب	
۰/۷۸۴۴	۰/۲۷۴۶	۰/۰۰۴۲	۰/۷۰۴۸	۰/۳۸۰۳	۰/۰۲۶۲	ارزش شرکت
۰/۰۰۴۱	۲/۹۶۶۷	۰/۳۷۹۰	۰/۰۰۰۱	-۴/۰۴۴۸	-۲/۳۱۸۶	زیان شرکت
۰/۶۲۷۱	۰/۴۸۷۸	۰/۰۲۲۷	۰/۱۱۱۹	-۱/۶۰۹۲	-۰/۳۳۵۷	ارزش بازار به ارزش دفتری
۰/۴۷۶۶	۰/۷۱۵۵	۰/۱۸۰۳	۰/۲۲۶۷	-۱/۲۱۹۱	-۱/۳۷۳۷	استقلال هیات مدیره
۰/۴۶۴۰	-۰/۷۳۶۱	-۰/۲۲۸۸	۰/۶۶۲۰	۰/۴۳۸۹	۰/۶۱۲۸	مالکیت
۰/۰۰۰۲	۳/۹۴۶۶	۰/۷۷۳۰	۰/۰۰۵۸	-۲/۸۴۰۶	-۲/۴۹۴۲	بازده دارایی‌ها
۰/۳۴۱۸	-۰/۹۵۶۹	-۰/۱۲۸۷	۰/۴۳۰۷	-۰/۷۹۲۴	-۰/۴۷۶۲	افزایش سرمایه
۰/۲۱۰۶	-۱/۲۲۱۵	-۰/۳۶۴۱	۰/۳۴۲۵	-۰/۹۵۳۳	-۰/۳۷۲۵	رشد هزینه سرمایه
۰/۱۶۰۶	۱/۴۱۷۶	۲/۶۸۹۹	۰/۷۷۸۸	۰/۲۸۱۹	۲/۴۰۲۱	جز ثابت
۰/۵۷۵۳			۰/۳۲۲۶			ضریب تعیین
۰/۴۹۸۷			۰/۲۰۲۰			ضریب تعیین تعدیل شده
۲/۱۸۵۰			۲/۰۱۸۴			آماره‌ی دوربین- واتسون
۷/۵۰۴۷			۲۸/۶۷۵۰			F آماره‌ی
۰/۰۰۰۰			۰/۰۰۴۰			F احتمال آماره‌ی

با توجه به جدول فوق و نیز ضرایب متغیر اندازه موسسه حسابرسی (موسسات حسابرسی دارای درجه اول) که به ترتیب برابر با ۰/۰۰۰۰ و ۰/۰۱۸۴ به این نتیجه می‌رسیم که شرکت‌هایی که حسابرس آنها موسسات بزرگ حسابرسی (موسسات حسابرسی دارای درجه اول) می‌باشد مدیریت سود تعهدی و واقعی کمتری دارند. به عبارتی، فرضیه تحقیق مبنی بر اینکه سهام شرکت‌هایی که برای اولین بار عرضه می‌شوند و توسط موسسات حسابرسی درجه اول حسابرسی می‌شوند سطح پایین تری از مدیریت سود اقلام تعهدی و مدیریت سود اقلام واقعی دارند، تایید می‌شود.

جدول فوق نتایج حاصل از برآورد پارامترهای فرضیه تحقیق را نشان می‌دهد. برای این مدل آماره‌ی دوربین- واتسون به ترتیب برابر با ۲/۰۱۸۴ و ۲/۱۸۵۰ است که در سطح خطای ۵ درصد خود همبستگی جمله‌ی اخلاص رد می‌شود. مقدار ضریب تعیین تصحیح شده‌ی مدل‌ها برابر با ۰/۲۰ و ۰/۴۹ است. این

¹ Durbin-Watson Statistic

آماره نشان دهنده این است که حدود ۲۰ و ۴۹ درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل قابل توصیف است.

خلاصه و نتیجه گیری

ابتدا متغیرهای مستقل و وابسته به روش داده‌های مقطعی- زمانی برای سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۶ در سطح شرکت‌ها محاسبه و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. این نتایج با استفاده از الگوی اقتصادسنجی به روش داده‌های مقطعی برای برآورد مدل و آزمون فرضیه‌ها انجام شده است. در نهایت نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق، منجر به تایید فرضیه شده است.

تحقیقات گذشته رابطه معکوس بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود نشان داده اند. این تحقیق نام تجاری یا برند (شهرت به عنوان موسسه درجه اول) را به عنوان پراکسی کیفیت حسابرسی در نظر می‌گیرد و به مقایسه اثر اطلاعات شرکت‌هایی که با مؤسسات با کیفیت تر حسابرسی می‌شوند و سایر شرکت‌ها می‌پردازد.

شواهد بدست آمده گویای آن است که سهام شرکت‌هایی که برای اولین بار عرضه می‌شوند و توسط موسسات حسابرسی درجه اول حسابرسی می‌شوند سطح پایین تری از مدیریت سود اقلام تعهدی و مدیریت سود اقلام واقعی دارند.

این نتایج همچنین علی‌رغم نشان دادن رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود، می‌تواند مهر تاییدی بر ارزیابی‌های انجام شده در خصوص رتبه بندی‌های انجام گرفته توسط جامعه حسابداران رسمی ایران باشد.

فهرست منابع

۱. ابراهیمی کردلر، علی، اعرابی، محمد جواد (۱۳۸۹). "تمرکز مالکیت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". **مجله پژوهش‌های حسابداری مالی**. سال دوم، شماره دوم، شماره پیاپی، ۹۵-۱۱۰.
۲. آقای، محمدعلی، ناظمی اردکانی، مهدی (۱۳۹۱). "تخصص حسابرس در صنعت و مدیریت اقلام تعهدی اختیاری" **مجله دانش حسابرسی**. شماره ۴۶، ۴-۱۷.
۳. حساس یگانه، یحیی، قنبریان، رضا (۱۳۸۵). "کیفیت حسابرسی از دیدگاه نظری و تحقیقات تجربی". **فصلنامه تحلیل جامعه حسابداران رسمی ایران**، شماره ۳۸، ۳۴-۳۸.
۴. مجتهد زاده، ویدا، آقای، پروین (۱۳۸۳). "عوامل مؤثر بر کیفیت حسابرسی مستقل از دیدگاه حسابرسان مستقل و استفاده کنندگان". **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی**، شماره ۵۳، ۳۸-۷۶.

۵. مشایخ، شهناز، شمس، زهرا. (۱۳۹۵) "رابطه کیفیت حسابرسی و ارتباط با ارزش سود و ارزش دفتری سرمایه با نگاهی بر رتبه بندی موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس و اوراق بهادار تهران". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**. انجمن حسابداری ایران، شماره ۳۸. ۳۹-۵۴.
۶. مهرآذین، علی، نوروش، ایرج (1387). "ارزیابی مدل های مبتنی بر اقلام تعهدی در کشف مدیریت سود". پایان نامه دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات تهران.
۷. نصیری، محمد، حسن نژاد، محمد. (۱۳۹۶) "بررسی دستکاری سود به وسیله مدیریت فعالیت های واقعی و تأثیر آن بر آگاهی و ادراک سرمایه گذاران". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**. انجمن حسابداری ایران، شماره ۳۹. ۱۴۹-۱۶۶.
۸. نمازی، محمد، بایزیدی، علی، جبار زاده کنگر لویی، سعید. (۱۳۸۹) "بررسی رابطه بین کیفیت حسابرسی و مدیریت سود". **پژوهش های حسابداری و حسابرسی**. سال دوم، شماره ۹، ۴-۲۲.
9. Ahsen, H, (2011). "Audit firm industry specialization and audit outcomes: insights from academic literature". **Research in Accounting Regulation**, 23 (1). 114-129.
10. Alhadab, M, Clacher, I. (۲۰۱۷). "The Impact of Audit Quality on Real and Accrual Earnings Management around IPOs". **The Accounting Review**. 46(2), 52-65
11. Alhadab, M, Clacher, I, & Keasey, K. (2013). "Real and accrual earnings management and IPO failure risk". **Accounting and Business Research**, 45 (1), 55-92.
12. Chi, W, Lisic, L, Pevzner, M, (2011). "Is enhanced audit quality associated with greater real earnings management?" **Accounting Horizons**, 25 (2). 315-335.
13. Choi, J, Kim, C, Kim, J, Zang, Y, (2010). "Audit office size, audit quality, and audit Pricing". **Auditing: A Journal of Practice & Theory**, 29 (1). 73-97.
14. Cohen, D, Zarowin, P. (2010). "Accrual-based and real earnings management activities around seasoned equity offerings". **Journal of Accounting and Economics** 50 (1), 2-19.
15. DeAngelo, L. (1981). "Auditor size and audit quality." **Journal of Accounting and Economics**, No. 3, 183-199.
16. Francis, J, Yu, M, (2009). "Big 4 office size and audit quality". **The Accounting Review**, 84 (5). 1521-1552.
17. Jaggi, B, Gul, F, Chiu Lau, T. (2012). "Auditor industry specialization, political economy and earnings quality: Some cross-country evidence". **Journal of International Financial Management and Accounting**, 23 (1), 24-61.
18. Lashgari, Z, Gawradar, A, Bakhshayesh, E. (2015) "Internal Control Weakness and Accruals Quality in Companies Listed on Tehran Stock Exchange". **Social and Behavioral Sciences**. 454 – 461.

19. Piot, Charles , Janin, Rémi, (2005). "Audit Quality and Earnings Management in France", **CERAG & Pierre Mendès France University (Grenoble 2) and Universite Pierre endes**, Working Paper.
20. Qasim Mohammad Zureigat. (2011) "The Effect of Ownership Structure on Audit Quality: Evidence from Jordan". **International Journal of Business and Social Science**. Vol. 2 No. 10
21. Roychowdhury, S. (2006). "Earnings management through real activities manipulation". **Journal of Accounting and Economics** 42 (3). 335–370.
22. Sun, J, and Liu, G. (2013) "Auditor industry specialization, board governance, and earnings management." **Managerial Auditing Journal**, Vol. 28 Iss: 1. 45 – 64.
23. Zang, A. (2007). "Evidence of the trade-off between real manipulation and accrual manipulation". **Working Paper, Hong Kong University of Science and Technology**.
24. Zengin, Yasemin, Serdar, Ozkan. (2010). "audit quality and earnings management in interim financial reports". **www.SSRN.com**
25. Zhou, J, and Elder, R, (2004). "Audit quality and earnings management by seasoned equity offering firms". **Asia Pacific Journal of Accounting and Economics**, 11(2). 95-120

The Effect of Audit Quality Based on Audit Rankings on Accrual and Real of Earnings Management in Initial Public Offering

Naser Kalbasi¹

Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Zahra Lashgari (PhD)²

Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

(Received: 25 September 2015; Accepted: 20 February 2019)

The purpose of this study is to investigate the activities related to the management of earnings by analyzing the quality of the audit at the time of Initial public offering. In this regard, the relationship between profit management in the Initial public offering of companies audited by first-class audit firms in the ranking of the Iranian public accountant's community and other companies is compared.

The statistical population of this study is the initial supply companies in stock and overseas which have been accepted in the stock exchanges and overseas from 2005 to 2017.

Evidence suggests that the shares of companies first disclosed and audited by first-level audit firms have a lower level of Accrual and real of Earnings management.

Keywords: Audit Quality, Earnings Management , Initial Public Offering.

¹ naser.kalbasi@gmail.com

² z_lashgari@iauctb.ac.ir